

DAHABİR

Eğitim Programlarında Bayrak Direği Modeli

Prof. Dr. Aytaç AÇIKALIN

Bu satırları, 2004-2005 eğitim öğretim yılının başladığı gün yazıyorum. Okullar açıldı; ev yaşamımız, trafik koşulları, çarşı pazarda fiyatlar, günlük konuşmalar, kaygılar, umutlar... yaşamdaki çok şey değişti. Bu değişimler eğitim sisteminin kapsamlı, etki alanının geniş olma özelliğini kanıtlamaktadır. Buna karşın günler, haftalar hatta aylar öncesinden başlayan irdelemeler, eleştiriler, sorgulamalar, kaygılar hatta suçlamalar sistemin etkililik çizgisi, memnuniyet düzeyine ulaşamayan kurumun yapı ve işleyişinin sonucudur. Bu özelliği ile 2004-2005 eğitim öğretim yılı, geçmiş yıllara göre bol "yaymacalı" (sloganlı) bir yıl olarak geliyor. Yetkisiz, bilinti (enformasyon) yoksunu, ikincil dereceden yetkililer, birinci dereceden yetkililerden topluma iletilen eğitim açıklamalarından, yaymacalardan seçkisiz birkaç örnek sunuyorum:

"Altmış dört yıllık ilköğretim müfredatı değişiyor"

"Şimdi biz *bayrak direği* modelini getiriyoruz"

"Karatahta yerine bilgisayar ekranı geliyor"

"Öğrenci merkezli eğitim"

"Haydi kızlar okula"

"Türkler sarışın mıdır, esmer midir? Ama Atatürk de sarışındı"

"On dört milyon öğrenci, yarım milyon öğretmen, öğretmen başına 28 öğrenci"

"Seksen bir milyon beş yüz bin ders kitabı öğrencilere ücretsiz verilecek"

"Artık dersler şarkı ve türkü eşliğinde işlenecek"

"İstanbul'un yüz bin dersliğe daha ihtiyacı var"

"Eğitim ve öğretimde Atatürk ilkeleri ve laik anlayış devam edecek"

Bunları ve benzerlerini eğitim yönetimi açısından içerik olarak "incir çekirdeğini" döldürmeyecek, "ceviz kabuğuna" sığmayacak bilintiler olarak yorumlamak daha uygun olur.

En yetkili ağızdan (59. Hükümet'in Başbakanı), en yetkili organ TBMM sine sunulan ve kabul edilen ve bu eğitim yılının başlangıcında iktidarda olan hükümet programından eğitimi doğrudan ilgilendiren seçilmiş bir bölümü, anımsamak amacıyla, paylaşmak isterim. Milli Eğitim Bakanlığının eylemlerini ve girişimlerini aşağıdaki içerik kapsamında değerlendirmek daha anlamlı olacaktır.

"AK Parti siyasal kimliğini "muhafazakâr demokrat" olarak tanımlamaktadır. AK Parti, kendi düşünce geleneğimizden hareketle, yerli ve köklü değerler sistemimizi evrensel standarttaki muhafazakâr siyaset çizgisiyle yeniden üretmek amacındadır.

Yerel Yönetim reformu çerçevesinde, merkezî idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir.

Hükümetimize göre eğitim, her alandaki kalkınmanın en önemli unsurudur. Beşerî sermayeyi etkin kullanmayan toplumlar, rekabet şanslarını kaybetmeye mahkûmdur. Eğitim alanında oluşacak zaafılar, hiçbir alandaki üstünlükle giderilemez. Buna karşılık, eğitim alanında yakalanacak üstün seviyeler, diğer tüm alanların toplam kalitesini yükseltir. Eğitime bu bilinçle yaklaşan Hükümetimiz, bu alanda giderek artan zaafıyı gidermeyi öncelikli hedeflerden saymaktadır.

Eğitim kalitesinin artırılması, eğitimde fırsat eşitliğinin gerçek anlamda sağlanması ve eğitim sisteminin ideolojik kavgaların arenası olmaktan çıkarılması yetkin ve yetenekli bireylerin yetiştirilmesi açısından son derece önemlidir. Yükseköğretim kurumları dahil, eğitim-öğretim kurumlarımızın ihtiyaçlara uygun eğitim-öğretim hizmeti sunması, etkin eğitim ve istihdam planlamalarının yapılmasına bağlıdır.

Bu nedenlerle, Hükümetimiz, eğitim alanında köklü bir reform hareketine girişecektir. Her alanda olduğu gibi, Türk Millî Eğitim sisteminde de insan merkezli nitelikli bir eğitim modeline geçmek üzere, toplumun ihtiyaçlarına ve çağdaş uygarlık gereklerine göre yeniden yapılanma sağlanacaktır.

Anayasamızda tanımlanan laiklik ilkesi, din ve vicdan hürriyetine etkinlik ve işlerlik kazandırılarak, dinin, dinî duyguların veya dince kutsal sayılan değerlerin ve sembollerin siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlamak amacıyla istismar edilmesi veya kötüye kullanılmasını önleyebilecek bir din

aytaç açıkalin

eğitimi ve öğretimi, Anayasamızda tanımlanan çerçevede uygulamaya konulacaktır.

Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için, öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine paralel olarak, çalışma şartları iyileştirilecektir.

Hükümetimiz, üniversitelerin çağdaş anlamda öğretim ve araştırma kurumu olmalarını sağlayacak düzenlemeleri gerçekleştirecektir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulacak; üniversiteler, idarî ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu, araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılacaktır. "

Yönetme erkini elinde bulunduran hükümetin "eğitim alanında girişeceği köklü reform hareketi" kaçınılmaz bir gerekliliktir. Çünkü varolan düşünce kalıpları (paradigmalar) süregelen eğitim sorunlarını çözmeye yeterliliğini yitirmiştir. Şimdi yeni paradigmalara yönelmek gerekiyor. Bunun yönetsel adı, "değişimdir" ve her zaman direnmeye, karalamaya açık bir eylem biçimidir. Şu anda Milli Eğitim Bakanlığı'nın her girişimi, şeriat/laihlik karışımı söylemlerle, bir tür kuşku ve kaygı örüntüsü ile değerlendirilmektedir. Bunu doğal karşılamak gerekir.

Geçen yüzyılın ikinci yarısında bile Türkiye'de çocukların defterlerini kırmızı kağıtla kaplatan, "tekerlerin çocuklar, tekerlerin" şiirini yazdıran öğretmenin "komünistlikle" suçlandığı bir dönemden geliyor. 1965 yılında Van hükümet konağının önüne Atatürk heykeli dikileceği zaman, yapılan kaideye göre heykelin arkasının kibleye dönük olması, heykelin dikilmesini aylarca geciktirmişti. Eğitim sisteminin sorunlarının, dünden kaynaklanan ve yarınlara uzanan toplumsal, ekonomik ve politik boyutları vardır. Bunları müzakere etmek aşamasında, çok yönlü bilimsel verileri kullanmak yerine karar almak konumundaki eğitim yöneticilerinin salt özel, öğrenim ve meslek yaşantılarını değerlendirmek sorunları çözmek yerine yozlaştırır, gelişim, değişim yönünü saptırır. Çok eski bir yönetim ilkesini "Kişiyi değil, yaptığı işi, eylemini eleştirmek" anımsatmak ve örneklemek isterim:

Yıl, (artı-eksi bir yıl hata ile), 1957, Gazi Eğitim Enstitüsü'nün (bu günkü Gazi Eğitim fakültesi) konferans salonunda Milli Eğitim eski bakanlarından Hasan Ali Yücel'in sohbet türü bir konuşması vardı. Hemen her ay bu salonda alanında anlamlı bir üne sahip, dönemin yönetici, yazar, eğitimci, politikacı, sanatçıların konuşmaları olurdu. Konuşmacının masasının üzerindeki büyük boyutlu ses kayıt aygıtını ve onu yöneten güvenlik görevlilerini çok iyi anımsıyorum. Geleceğin öğretmenlerini zenginleştirici ve güçlendirici bir konuşmaydı. Yaklaşık bir saatin sonunda konuşma, kayıt

aytaç açıkların

aygıtının ses bandına bağlı olarak bitti. Cihaz sökülürken Sayın Yücel, salona “soru sormak isteyen varsa alabileceği” mesajını ilettiler. Ancak salondan konunun özüne pek yönelik olmayan açıklama istemleri geldi. Bu sırada söz alan bir öğretmen adayı konuşmacıya:

“Ben Hasanoğlan Köy Enstitüsünden mezunum. Yukarıdan, yüksekte, örneğin uçaktan bakıldığı zaman Hasanoğlan Köy Enstitüsü binalarının orak çekiç şeklinde yerleştiği biliniyor. Bu proje, sizin bakanlığınız döneminde yapılmış ve altında sizin imzanız var. Bunu nasıl açıklarsınız?” sorusunu yönelmişti. Salonda önce sessizlik, sonra mırıltılar ve izleyerek yüksek sesle karşı tepki sözleri işitilmeye başlandığı sırada ve Konuşmacının nasıl tepki vereceği merak edilirken, Sayın Yücel mikrofonu uzandı: Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nün yerleşim projeleri benim bakanlığım sırasında gerçekleşmiştir. Evet ben o zaman milli eğitim bakanıydım fakat inşaat mühendisi değildim. Kaldı ki bu güne kadar havadan Hasanoğlan Köy Enstitüsü binalarına yüksekte bakarak komünist olmuş birine de rastlamadım. Örneğin sen, bu durumdan etkilendiğini söyleyebilir misin?” Salon alkışlar ve karşıt sözlerle karıştı. Güvenlik görevlileri duruma müdahale ettiler. Sayın Yücel bir heykel gibi sahneden indi ve yönetim odasına yöneldi.

Bu günlerde bu yaşantımı sık sık anımsıyorum. Yeni eğitim öğretim yılında incir, fındık, ceviz kabuğunu bile doldurmayacak, sığ konular yerine daha bir sisteme yönelik paradigmaları, modelleri tartışmak gereğini hissediyorum. Tanzimat dönemi eğitimcileri bile bir model üzerinde, “Tûba Ağacı Nazariyesi” üzerinde düşüncelerini paylaşıyorlardı. Hiç olmaz ise şu anda öğretim programlarının oluşturulmasında izlenen “Bayrak Direği” modeli var. Eğitime taraf olanlarla bu görüşü müzakere edebiliriz. Daha sonra da tartışırız. Ders başladı. Hadi rast gele!